

CENTRAAL TUCHTCOLLEGE VOOR DE GEZONDHEIDSZORG

Beslissing in de zaak onder nummer van: C2022/1571

CENTRAAL TUCHTCOLLEGE

voor de Gezondheidszorg

Beslissing in de zaak onder nummer C2022/1571 van

1.A., wonende te B., 2.C., wonende te B., 3.D., wonende te E., en 4.F., wonende te E., appellanten, tevens verweerders in incidenteel beroep, klagers in eerste aanleg, gemachtigde: mr. A.H.J. de Kort te Sint-Michielsgestel, tegen

G., internist-nefroloog, werkzaam te E., verweerder in beroep, tevens appellant in incidenteel beroep, verweerder in eerste aanleg, gemachtigde: mr. A.M. den Hertog-de Visser te Rotterdam.

1. Verloop van de procedure

A., C., D. en F. - hierna klagers - hebben op 21 januari 2022 bij het Regionaal Tuchtcollege te Amsterdam tegen G. - hierna de internist - een klacht ingediend. Bij beslissing van 19 juli 2022, onder nummer A2022/3833 heeft dat College klachtonderdeel a. gegrond verklaard, aan de internist de maatregel van waarschuwing opgelegd en de klacht voor het overige ongegrond verklaard. Klagers zijn van die beslissing tijdig in beroep gekomen. De internist heeft een verweerschrift in beroep ingediend en heeft daarbij incidenteel beroep ingesteld. Klagers hebben hierop gereageerd met een verweerschrift in het incidenteel beroep. De zaak is in beroep behandeld ter openbare terechtzitting van het Centraal Tuchtcollege van 27 maart 2023, waar zijn verschenen klagers, bijgestaan door hun gemachtigde, en de internist, bijgestaan door zijn gemachtigde. Mr. De Kort heeft de standpunten van klagers (voorgelezen door C.) en mr. Den Hertog-de Visser heeft de standpunten van de internist toegelicht aan de hand van spreek aantekeningen die aan het Centraal Tuchtcollege zijn overgelegd.

2. Beslissing in eerste aanleg

Het Regionaal Tuchtcollege heeft aan zijn beslissing het volgende ten grondslag gelegd.

“2. De feiten

2.1 Klagers hebben de klacht ingediend als nabestaanden van hun (schoon)moeder, wijlen H. (hierna: patiënte). Patiënte is geboren in 1938 en overleden op 19 november 2017. Patiënte werd vanwege acute nierinsufficiëntie in 2016 gedialyseerd en verwezen naar de transplantatiepoli van het I. (hierna: het ziekenhuis) om te onderzoeken of er niertransplantatiemogelijkheden waren.

2.2 Op 16 november 2017 heeft een niertransplantatie in het ziekenhuis plaatsgevonden, waarbij patiënte een nier van haar zoon heeft gekregen.

2.3 Verweerder is sinds 2012 in het ziekenhuis werkzaam als sectorhoofd Nefrologie en Transplantatie en internist-nefroloog. Verweerder had dienst van vrijdag 17 november 2017 tot en met zondag 19 november 2017 en was op die dagen verantwoordelijk voor de zorg voor patiënte.

2.4 Hoewel de donornier aanvankelijk goed functioneerde, hield in de nacht na de operatie urineproductie op (anurie). Daarom werd op 17 november 2017 om 05.27 uur in opdracht van een collega van verweerder een spoedecho bij patiënte van de nieren/urinewegen gemaakt. In het verslag van deze echo is door de radioloog vermeld dat er geen duidelijke verklaring voor de anurie werd gevonden en dat het beeld goed kan passen bij een acute tubulusnecrose (ATN). Dat is een plotselinge en ernstige beschadiging van de nierbuisjes, waardoor de nieren erg slecht werken. Ook is vermeld dat moet worden opgelet voor renaalvene trombose.

2.5 vervolgens is patiënte op vrijdagochtend 17 november 2017 door een andere collega van verweerder beoordeeld (verweester in de zaak met nummer A2022/3834). Zij constateerde dat patiënte erg passief was en dat er iets niet goed was gegaan met het aangevraagde bloedonderzoek. In het dossier van patiënte is daarover vermeld: "Lab staat op volgt, maar is vlgs AKC (Afdeling Klinische Chemie) nooit aangekomen?". Zij heeft nieuw materiaal laten afnemen en onderzoeken. De uitkomst daarvan was een gemeten kaliumwaarde van 5.1 mmol/l. Zij heeft verder het volgende beleid ingezet. Er is een nierscan gemaakt (in het dossier is daarover vermeld: "vandaag zo vroeg mogelijk MAG3 scan") en er is een hoge dosis methylprednisolon voorgeschreven vanwege de verdenking van een acute afstotingsreactie. Ook is bepaald dat maandag 20 november 2017 een biopsie afgenomen zou moeten worden indien de urineproductie niet op gang zou komen.

2.6 Op zaterdag 18 november 2017 zijn geen aantekeningen in het patiëntendossier van patiënte gemaakt.

2.7 De eerstvolgende aantekening in het patiëntendossier is van verweerder, van zondag 19 november 2017, 12.16 uur en luidt als volgt:

"(...)

Specialisme: - Nefrologie

Samenvatting: - dag 3 na AB0i NTr. Tevoren HD, zonder restdiurese; DGF

Beloop: - nog geen functie van graft; vandaag dag 2 solumedrol voelt zich goed.

Lichamelijk onderzoek: - gering oedeem shunt arm links; shunt is open

Beleid: - biopt lab afgenomen

inplannen voor HD"

2.8 Een verhoogde kaliumwaarde bij patiënte van 7,2 mmol/l, die op zondag 19 november 2017 om 07.25 uur bij bloedonderzoek is geconstateerd, heeft verweerder niet opgemerkt. Het ziekenhuis heeft hiervan een melding gedaan bij de Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd.

2.9 Op zondagavond 19 november 2017 is patiënte overleden.

2.10 Bij de minimaal invasieve autopsie die is uitgevoerd op 20 november 2017 is de doodsoorzaak van patiënte niet met zekerheid komen vast te staan. In het pathologisch-anatomisch verslag van 29 januari 2018 is onder meer geconcludeerd dat waarschijnlijk sprake was van een ileus beeld met eventueel darmischaemie en dat er aanwijzingen zijn voor een matig ernstige acute tubulus necrose. Er waren geen aanwijzingen voor rejectie (afstoting). De klinisch vastgestelde hyperkaliemie kon niet met zekerheid worden verklaard op grond van nierfunctiestoornissen.

2.11 Op 14 maart 2018 heeft een gesprek tussen het ziekenhuis en klagers plaatsgevonden. In het verslag van dat gesprek is onder meer vermeld dat de procedure 'doorbellen afwijkende uitslagen' van de AKC van het ziekenhuis is aangepast, naar aanleiding van het niet doorgeven van de verhoogde kaliumwaarde van patiënte op 19 november 2017 (7,2 mmol/l) door het AKC aan de afdeling.

3. De klacht

Klagers verwijten beklaagde, zakelijk weergegeven, dat hij:

- a. naar aanleiding van de informatie van zijn collega over miscommunicatie met het AKC over laboratoriumwaarden op 17 november 2017 had moeten achterhalen wat de laboratoriumwaarden van patiënte waren, zodat hij wist van de verhoogde kaliumwaarden en daarop adequaat had kunnen reageren;*
- b. te laat en inadequaat heeft gereageerd op de informatie van de radioloog dat mogelijk sprake was van renaal vene trombose en/of acute tubulus necrose;*
- c. heeft nagelaten de familie (tijdig) in te lichten over de ernst van de situatie.*

4. Het standpunt van beklaagde

Beklaagde heeft de klachten en de daaraan ten grondslag gelegde stellingen bestreden. Voor zover nodig wordt daarop hieronder ingegaan.

5. De beoordeling

5.1 Het college wijst erop dat het er bij de tuchtrechtelijke toetsing van professioneel handelen om gaat of de beroepsbeoefenaar bij het beroepsmatig handelen is gebleven binnen de grenzen van een redelijk bekwame beroepsuitoefening, rekening houdend met de stand van de wetenschap ten tijde van het klachtwaardig geachte handelen en met hetgeen toen in de beroepsgroep ter zake als norm of standaard was aanvaard.

Klachtonderdeel a – kaliumwaarden

5.2 De onder 2.5 bedoelde collega van verweerder heeft op 17 november 2017 direct opnieuw laboratoriumwaarden laten bepalen, zodra haar bekend werd dat de gevraagde waarden niet beschikbaar waren en er kennelijk sprake was van een miscommunicatie met AKC. De uitkomst daarvan was goed (een kaliumwaarde van 5,1 mmol/l). Niet valt in te zien op welke wijze verweerder op dit punt onvoldoende zorgvuldig zou hebben gehandeld.

5.3 Klagers zijn in het klaagschrift op basis van een eerdere uitdraai van het patiëntendossier ervan uitgegaan dat op 17 november 2017 om 11.58 uur een verhoogde kaliumwaarde van 7,9 mmol/l is gemeten. Verweerder heeft in het verweerschrift en ter zitting toegelicht dat er bij het uitdraaien van het patiëntendossier kennelijk iets is misgegaan en dat uit de bij het verweerschrift overgelegde gegevens blijkt dat die waarde niet op 17 november 2017 maar op 19 november 2017 om 19.12 uur (tijdens het reanimeren) is gemeten. Het college heeft geen aanleiding om te twifelen aan deze verklaring van verweerder, maar wijst erop dat het ongelukkig is dat hierdoor verwarring bij klagers is ontstaan, terwijl dit voorkomen had kunnen worden.

5.4 Vaststaat dat op 18 november 2017 om 07.27 uur een kaliumwaarde van 6,2 mmol/l bij bloedonderzoek is geconstateerd. Klagers hebben aangevoerd dat uit de richtlijn elektrolytstoornissen 2012 van de Nederlandse Internisten Vereniging volgt dat bij een serum kaliumconcentratie van meer dan 5,0 mmol/l sprake is van hyperkaliëmie en dat bij een kaliumwaarde van boven de 6,0 mmol/l onmiddellijk (be)handelen nodig is. Het college overweegt hierover als volgt. Weliswaar is juist dat in de richtlijn is vermeld dat bij een kaliumwaarde van meer dan 6,0 mmol/l onmiddellijk (be)handelen nodig is. Dit neemt echter niet weg dat altijd een risicoafweging moet worden gemaakt. Ter zitting heeft verweerder toegelicht dat hij ervoor heeft gekozen niet direct te dialyseren, gelet op het risico dat ingrijpen met dialyse bij deze kwetsbare patiënte met zich meebrengt. Het college acht die keuze verdedigbaar.

5.5 Wel valt verweerder een tuchtrechtelijk verwijt te maken van het feit dat hij de uitslag van 19 november 2017 (een verhoogde kaliumwaarde van 7,2 mmol/l) niet heeft gezien. Verweerder heeft ter zitting opgemerkt geen verklaring te hebben voor

het missen van deze uitslag. Indien hij deze kaliumwaarde wel had gezien, zou hij de waarde opnieuw hebben laten bepalen. Het klachtonderdeel is in zoverre gegrond.

Klachtonderdeel b – verdenking renaal vene trombose/acute tubulus necrose

5.6 Naar aanleiding van de mededeling van de radioloog dat mogelijk sprake was van renaal vene trombose en/of acute tubulus necrose, is het onder 2.5 bedoelde beleid ingezet. Voor wat betreft de acute tubulus necrose is besloten het weekend af te wachten, omdat spontaan herstel kan optreden en aan ingrijpen ook risico's verbonden zijn. Voor wat betreft de renaalvene trombose was de verdenking laag daar er wel degelijk flow in de niervene was geconstateerd. Verweerder heeft dit beleid voortgezet. Het college heeft geen bedenkingen bij dit beleid. Het verwijt dat verweerder te laat en inadequaat heeft gereageerd op de informatie van de radioloog, treft daarom geen doel. Dit klachtonderdeel is ongegrond.

Klachtonderdeel c – informeren klagers

5.7 Verweerder heeft klagers in de periode van 17 tot en met 19 november 2017 een paar keer gesproken tijdens de visites. Vooropgesteld wordt dat over de inhoud van die gesprekken niets in het patiëntendossier is vermeld, zodat het college de inhoud van die gesprekken niet kent. Tussen partijen is niet in geschil dat verweerder de mogelijkheid dat patiënte op korte termijn zou komen te overlijden, onbesproken heeft gelaten. Het college is van oordeel dat uit het dossier niet blijkt dat de conditie van patiënte zo zorgwekkend was dat verweerder rekening had moeten houden met de mogelijkheid van overlijden van patiënte op korte termijn en dat hij dit met klagers had moeten bespreken. Verweerder is in feite ook overvallen door het overlijden van patiënte. De klacht dat verweerder klagers niet heeft ingelicht over de ernst van de situatie is daarom ongegrond.

Conclusie

5.8 De conclusie is dat de klacht gedeeltelijk gegrond is. Het college is voor wat betreft het opleggen van een maatregel van oordeel dat in dit geval met een waarschuwing kan worden volstaan. Dit is een zakelijke terechtwijzing die de onjuistheid van een handelwijze naar voren brengt, zonder daarop een stempel van laakbaarheid te drukken. Daarbij weegt het college mee dat verweerder zich ter zitting toetsbaar heeft opgesteld en dat de procedure in het ziekenhuis over het doorbellen van afwijkende (kalium)waarden door het AKC inmiddels is aangepast.”

3. Vaststaande feiten en omstandigheden

Voor de beoordeling van het beroep gaat het Centraal Tuchtcollege uit van de feiten en omstandigheden zoals weergegeven in de beslissing in eerste aanleg, welke weergave in beroep niet, althans onvoldoende, is bestreden.

4. Beoordeling van het beroep

4.1 Klagers zijn het niet eens met de beslissing van het Regionaal Tuchtcollege voor zover dat college de klachtonderdelen a. (deels) en c. ongegrond heeft verklaard. Zij verzoeken het Centraal Tuchtcollege die klachtonderdelen alsnog gegrond te verklaren.

4.2 De internist heeft gemotiveerd verweer gevoerd. Daarnaast heeft de internist incidenteel beroep ingesteld. De internist begrijpt dat klachtonderdeel a. deels gegrond is verklaard, maar verzoekt het Centraal Tuchtcollege te overwegen of het gegrond verklaren van dit klachtonderdeel mogelijk is zonder het opleggen van een maatregel.

Principaal beroep

Tijdens de zitting in beroep hebben klagers de beroepsgrond dat op 17 november 2017

om 11.58 uur mogelijk een verhoogde kaliumwaarde van 7,9 mmol/l zou zijn gemeten ingetrokken, zodat deze beroepsgrond geen bespreking meer behoeft.

Kaliumwaarde zaterdag 18 november 2017 om 07.27 uur

4.4 Vast staat dat op 18 november 2017 om 07.27 uur bij patiënte een kaliumwaarde van 6,2 mmol/l bij het bloedonderzoek is geconstateerd. Het Centraal Tuchtcollege onderschrijft het oordeel van het Regionaal Tuchtcollege dat de keuze van de internist om op dat moment nog geen behandeling te starten verdedigbaar is. Daarbij neemt het Centraal Tuchtcollege in aanmerking dat de gemeten kaliumwaarde hemolytisch was en, zoals het Regionaal Tuchtcollege ook heeft overwogen, dat ingrijpen met dialyse voor patiënte ook risico's met zich bracht. De hemolytische kaliumwaarde van 6,2 mmol/l rechtvaardigde daarmee de beslissing van de internist om nog niet in te grijpen.

Klachtonderdeel c

4.5 De behandeling van klachtonderdeel c. in beroep heeft het Centraal Tuchtcollege geen aanleiding gegeven tot de vaststelling van andere feiten en tot andere beschouwingen en beslissingen dan die van het Regionaal Tuchtcollege in eerste aanleg, zodat het beroep in zoverre moet worden verworpen.

4.6 Het voorgaande leidt tot het oordeel dat het principaal beroep moet worden verworpen.

Incidenteel beroep

Kaliumwaarde zondag 19 november 2017

4.7 In beroep is niet in geschil dat op zondag 19 november 2017, drie dagen na de niertransplantatie van patiënte, een kaliumwaarde van 7,2 mmol/l is gemeten. De internist heeft deze kaliumwaarde niet gezien. De internist heeft er geen verklaring voor dat hij de gemeten kaliumwaarde op zondag niet heeft gezien. Het vangnet dat de internist door het laboratorium moet worden gebeld bij afwijkende waarden heeft niet gefunctioneerd, want de internist is door het laboratorium niet gebeld. Het enkele feit dat het laboratorium de internist niet heeft gebeld, ontslaat de internist echter niet van zijn eigen verantwoordelijkheid om zelf de kaliumwaarde van die ochtend te achterhalen. Dit geldt temeer nu sprake was van een kwetsbare patiënte van 79 jaar, drie dagen postoperatief, die op zaterdag 18 november 2017 een verhoogde kaliumwaarde had van 6,2 mmol/l en nog niet plaste. De op 18 november 2017 gemeten kaliumwaarde was weliswaar hemolytisch, maar toch verhoogd en gelet op de omstandigheid dat patiënte (nog) niet plaste, lag het niet in de lijn der verwachting dat een dag later een lagere kaliumwaarde zou worden gemeten. Daarbij komt dat de familie van patiënte, die veel bij patiënte aanwezig was, bij herhaling zorgen uitsprak over de situatie van patiënte. Onder al deze omstandigheden had van de internist een meer actieve houding mogen worden verwacht bij het monitoren van de kaliumwaarde van patiënte. Het Centraal Tuchtcollege ziet daarom geen aanleiding om de maatregel van waarschuwing te laten vervallen, zoals de internist verzoekt.

4.8 Het Centraal Tuchtcollege zal gelet op het voorgaande het incidenteel beroep van de internist verwerpen.

5. Beslissing

Het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg:

in het principaal beroep
verwerpt het beroep;
in het incidenteel beroep
verwerpt het beroep.

Deze beslissing is gegeven door: C.H.M. van Altena, voorzitter; T. Dompeling en

A.R.O. Mooy, leden-juristen en T.J.M. Tobé en E.J.F.M. de Kruijf,
leden-beroepsgenoten en
M. van Esveld, secretaris. Voorzitter w.g. Secretaris w.g.